

AMICULU FAMILIEI.

FOIA SEPTEMENARIA

PENTRU

INSTRUCTIUNE SI DISTRACIUNE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CURSULU III. - SEM. II. 1879.

PROPRIETARIU, REDACTORU si EDITORU:

NICULAE FEKETE-NEGRUTIU.

GHERLA.

IMPRIMARIA „GEORGIU LAZARU.”

1879.

**Vorbiti, scrieti romanesce
Pentru Domniediu!**

G. Sionu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARIULU „AMICULUI FAMILIEI.“

CURSULU III. — SEM. II. 1879.

I. Poesii.

	Pagina.
1. Regele Lear. — Traditiune englesa d. C. S. — De Petru Dulfu	2
2. Petreceti teneret'a . . . de V. R. Buticescu	6
3. Ghiti'a si Lin'a. Tablou conjugalu; de Constantiu Morariu	12
4. Catra Poporulu romanu; de Petru Dulfu	13
5. Seraculu Tataru . . . de V. R. Buticescu	15
6—11. La o copila . . . de V. B. Muntenescu	23. 43
12. Pe unu Biletu . . . de Constantin Morariu	25
13. Pre albumulu unei Domne	31
14. Gorcea si amant'a lui . . . de V. R. Buticescu	33
15. Sumetiulu; de C. Morariu	47
16. La aniversarea ffiului meu	50
17. Lui Michailu Dracinschi... de Constantin Morariu	59
18. Visulu fetei; de Panfiliu Grapini	61
19. Marior'a . . . de D. Bolintinéu	72
20. Unu visu crudu; de I. Negrucci	78
21. O mandra stea, o mandra stea!...de C. Morariu	82
22. Necasulu unui barbatu cu muiere rea...de P. Dulfu	92
23. Se vorbimu romanesce! . . . de B. P. Hasdeu	94
24. Nu sciu . . . de Constantin Morariu	98
25. O maica la mormintele fililor sei...de Domna Elen'a	103
26. Susan'a si vrajitoréa... de Const. Morariu	105
27. Mariei . . . de Emilia Lungu	111
28. Suspine	111
29. Pre unu mormentu	118
Afora de ace'a se alia mai multe poesii resultante din Deslegarea Găciturilor. Dintre cari intregi suntu:	
30. Floricica mandra scumpa . . . de P. J. Grapini	56
31. Pe unde ambli . . . de Jos. Vulcanu	92

II. Novele. Novelete. Piese teatrale.

1. Brand'a seu Nunt'a fatala. — Schitia din Emigrarea lui Dragosiu d. Waldburg de Pamfiliu J. Grapini	3. 14. 33. 34. 42. 49.
2. Elu trebuie se se insore; dupa Mari'a Schwarz de N. F. Negritiu	29. 45. 51. 62. 74. 80. 95. 103.
3. Buchetulu Annei	57
4. Ifigenia in Tauria; dupa Euripide de Petru Dulfu	73. 79. 86. 112. 119.

III. Studii sociale si literarie.

	Pagina.
1. Mum'a . . . de B. P. H.	1
2. Mum'a si Copilul; de Eugen'a P.	21
3. Femeia Romana . . . de Emilia Lungu	69
4. Cateva cuvinte asupr'a cestiuniei femeilor 77. 85. 93	77. 85. 93
5. Superioritatea vietiei sociale asupr'a vietiei individuale Ales. Spireiu	101. 109. 117
6. Unu diamantu in nesipu. — Conversatiune estetica — critica asupr'a productelor unui junie poetu romanu — de Dr. Gr. Silasi	25. 36. 43. 50
7. Datine si credintie romane. Cuculu; de S. FL Marianu	6. 15. 27. 37.
8. Les Nationalités. Essai de philosophie politique	10
9. Ciarda alba. — Resumatu — de P. Grapini	53. 64. 90
10. Societatea de Cultura macedo-romana	60. 98
11. Adunarea generala a Asociatiunei trans. romane	17
12. Adunarea generala a Reuniunei invetiatorilor romani selagieni	57
13. Suntirea scólei din Poian'a	46
14. Domnitorul Romaniei Carol I. in Dobrogea	78
15. Serbarea dela Sant. Sav'a — din Bucuresci	122

IV. Notitie folositorie.

1—3. Tinctura pentru conservarea dentilor si intarirea ginginilor. — Apa englesa pentru intarirea dentilor cari se clatina. — Apa pentru intarirea ginginelor	66
4—5. Foculu escatu din aprinderea petroleului. — Barometru economicu	99
6—7. Calitulu sticleloru dela lampe. — Mijlocu pentru stérpirea petelor de pe obrazu	105
8. Inflamatiunea ochilor la nou-nascuti	123
9. Prefacerea inului in metasa	124

V. Diverse.

1. Scanteiutie	31
2. Revista	20. 31. 40. 44. 83. 100.
3—5. Anunciuri literarie. Gacituri de totu soiulu. Post'a Redactiunei	mai in toti numerii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AMICULU FAMILIEI.

FOIA BISEPTEMENARIA

PENTRU

INSTRUCTIUNE si DISTRACIUNE.

Va esî in 1/13 si 15/27 dî a fie-carei lune. — Pretiul de prenumeratiune pre unu anu intregu e **4 n.**
v. a. [10 franci — lei noi] pre unu cursu semestralu **2 n.** v. a. [5 franci — lei noi.]

MUM'A.

— Fragmentu dintr'o conferintia. —

In crescerea copilului, care incepe cu nascerea seau mai bene cu conceptiunea, influenti'a mumei este cea de antaia in privint'a tempului, cea mai de aprope in legaturile firesci. Betranulu profetu arabu avea dreptate: Omulu nasce din femeia mai multu decâtun din barbatu.

Trebue se cugetamu multu la acésta: educatiunea cea mai hotaritoria a omului, si pentru corpu si pentru sufletu, se face in leagân. Si adeveratulu leagân alu omului este sénulu, suntu braçiale mumei. Lungu repausu de noue luni, casta si profunda imbraçisiare, unde copilulu are ace'asi carne cu a mamei, amu poté dice acel'asi sufletu! Si candu este smulsu din aceste duióse legaturi, elu gasesce altele nu mai puçinu intime, si totu asiá de fecunde, in braçiale ce-lu ascépta. — Lasati pe copilu in braçiale mumei! Cene ar' poté se inlocuiésca pe muma lângă fiulu seu?

Amentiti've acelu tempu incantatoriu alu artei crestine, care, dela catacombe pâna la renascere, s'a transformatu de atâtea-ori, dara fora a se schimbă: tipulu Santei Feciore, muma duiósa si curata, ce tiene in braçia pe Copilulu-Dumnedieu. Ah! sciu că acolo e realitatea; sciu că la Nazaretu o feta de regi, o femeia de mestesiugariu, care remase feciora si nascu pe Isusu Christosu; dar' mai sciu că acésta femeia a ajunsu in splendorile Christianismului tipulu supremu alu maternitatii.

O muma crestina . . . seau mai bene, ori-cene ai fi tu, fica a umanitatii, creata de celu Vecinie,

rescumperata de Christu, o muma umana! numai se aibi pântecele si anim'a de muma, — privesce femei'a icóneloru nóstre, pre misterios'a si impodobit'a cu roze imagina din besericile nóstre, — este sor'a ta, este modelulu si legea ta, esti tu insutí, déca vei intielege. Fii tulpin'a ce se redica din patimentu si nu se desparte de locu de florea s'a plina de o stralucire dulce si de unu deliciosu parfumu! Fii mum'a, care tiene pe copilulu seu, dî si nótpe, in leagânulu braçialoru sale si alu desmierdariloru, in leagânulu duiosíei si alu puritatii! Cá ea, hrancesce-lu din propri'a ta substantia: Ddieu ti-a umplutu tiétele; dà-i acelu alimentu divinu, facutu pentru viéti'a s'a fisica si pentru viéti'a morala. Acésta substantia are viétia din viéti'a sufletului teu; la fie-ce unda a acestei dulci licori, la fie-ce valu alu acestei caste betii, e ceva din anim'a ta si din sentimentele tale, care trece in fiulu teu!

In braçiale si la anim'a mumei, copilulu primesce educatiunea s'a primordiala. Acolo-i suntu date antaile ingrigiri ale corpului, cari, in acel'asi tempu, suntu si primele stimulante ale animei. Copilulu nu semte decâtun atingerile corpului seu; aci e indreptata tota luarea sa aminte; de ace'a mum'a trebue se tienă acestu corpu, acestu micu corpă sacru, in braçiale sale, nunumai fiendu-că are pentru densulu mâni neimitabile, pentru-că are delicateția si intelligentia in mâinile sale, pe care alte femei si barbati nu o au, dara si fiendu-că atingându corpulu, ea va pâtrunde pâna la anima si va desceptă viéti'a intr'unu surisu.

Oh! D-loru, nu e aci poesie, seau déca este, ea isvoresce din sénulu fanteloru

Ce însemnă ore surisulu copilului? Priviti pe animalu, si pe buzele sale inerte si in ochiul seu asiā de adâncu, candu natur'a viséza intr'ensulu, nu veti surprinde neci odata surisulu. Surisulu e antai'a licarire a intielegintiei, auror'a vestitore a ratiunei si a animei: de ace'a nu-lu vedemu decât la omu. Ei bine, cătu tempu nu se ivesce in mentea copilului, o gândire precisa, elu nu suride! Dara intr'o dî, in acestu chaosu de fîntie, ce se agita de înaintea privirei intunecate a ochiului seu de carne, si de înaintea privirei si mai nesigure a ochiului seu mintalu, o fîntia se arata sub forme distincte: copilulu a vediut pe mum'a s'a, antai'a individualitate, revelata lui, antai'a cugetare care a luminat spiritulu seu, antai'a afectiune ce a tresarit in anim'a sa. Lumea omenescă i-se deschide, norii ignorantiei native se despica si că unu curcubeu, surisulu radiosu incungiura leagâmulu.

La siese septemani copilulu suride pentru antai'a data mumei sale; numai dupa unu anu pronunția primulu cuvîntu; evenimentu alu casei — care produce totudén'a o serbatore in familia, si care intr'adeveru, însemnă o epoca importanta a vietiei. Surisulu vestesce sosirea gândirii in copilu; dara acést'a gândire este unu ordinu inferioru; ea nu pôte se se desfaca de obiecte din afara de cari este legata, se faca in interioru o misicare libera si se iá consciint'a si stapânirea de sene. Pentru a o desface de tiran'a formelor individuale, cari o ficséza si o absorbu, i-ar' trebui unu semnu sensibilu — căci gândirea nu se pôte separă cu totulu de simtiuri — sensibilu dar' arbitrariu, carui'a se se pôta increde in abstractiunea sa. Acestu semnu este cuventulu, care nu e numai expresiunea cugetarei, dar' si liberatorea ei. Tatalu genului umanu a primitu-o dela Ddieu si fie-ce fiu lui Adamu o primesce dela mum'a sa; dupa cum privirea mumei i-a revelatu lumea realitatiloru invizibile si pe cea mai angusta din tóte, pe Ddieu. **Traditiunea** vietiei crestine este, că primulu cuvîntu intelligentu adresatu de muma copilului seu, este marele nume alu lui Ddieu, sublima prerogativa care inaltia sacerdotiulu mumei, celu puçinu sub acestu raportu, preste sacerdotiulu tatalui! — O buze ale femeei, voi ne-ati sedusu in Adamu, éta că Ddieu v'au facutu demne de a ne invetiá adeverulu si de a ne revelá finti'a s'a!

B. P. H.

Regele Lear.

I.

Lear domniá in fericire preste-o mare 'imperatia,* Aveá bunuri pretiose si tesauri scumpi o mia; Dar' mai scumpe decât túte bunurile-i de sub sôre Erau junele lui fice, dalbe că trei florioare. Candu cu ele stă in vorba, candu privia in faç'a loru: Erá vesel, si in sufletu nu mai aveá neci unu doru. —

Intr'o dî i vine 'n minte, că se faca-o proba: Care Dintre ele lu-iubesc cu focu mai ferbinte ore? Deci le dice: „Dragi copile! voi suntetici sub stele Celu mai scumpu alu meu tesaru, radiemu betranetiei [mele; Spuneti-mi adi sinceru mie si-mi probati eu juramentu: Dintre voi care mi-pastréza credintia si-amoru mai santu?“

Si-i respunde cea mai mare: „Dulce tata pentru tene Mi-asiu versá cu bucuria chiar' si sangele din mene; Asiu mai vré se crepe 'n doue anim'a mea cu credintia, Decât tu se ai in lume cea mai mica suferintia.“ Apoi cea de midlocu dice: „Pentru tene, si eu, tata, Asiu portá asié de veselu ori-ce sôrte intristata! Te-asiu scaldá in lapte dulce, ah! scaldá-te-asiu totu in [mire, Numai că se potu din giuru-ti alungá ori-ce durere!

— „Tóte vorbele, ce-mi spuneti (a disu regele [betranu) Aducu scumpa multiamire si placere 'n alu meu sinu ... Dar' graesce ceva si tu, cea mai tinera-a mea fice! Anim'a t'a nu-i in stare se-mi inchine chiar' nemica?“ Si modest'a Cordelia i respunde 'ncetisioru:

„Tu cunosci, o, bunu parinte, sufletulu meu iubitoru ... Dar' eu nu voiu se me laudu, căci curat'a mea credintia Si iubirea-mi catra tene nu-i decât o detorintia ...“

— „Ce? ... se-mi dai mai multu tu nu vrei, decât [cu ce mi-esti detore? Ah! iubirea-ti catra mene num' asié-i de ardietore? Mergi! — betranulu rege striga — tu nu esti a mea [copila!

Adi din curtea mea domnésca te alungu fora de mila. Căci din bunurile-mi scumpe nu vei avé neci o parte!

Ici sororile-ti fidele sentiu mai bunu mi-au arestatu, Si iubire ardietore, căta neci n'am asceptat. Stralucit'a mea domnfa, a mea lata 'imperatia: Numai ele o merita, si aloru, numai o se fia! Adi abdicu de-a mea corona si 'ntre ele-o impartiescu: Si de adi numai cu ele voiu viéti'a se-mi traescu!“

Astfelui fù cu scumpe daruri lingusirea premiata, Er' modest'a inocintia, vai, din tiéra esilata. Bié'ta, bland'a Cordelia, trista 'n lume pribegesce; Ajutoriu in a s'a tiéra nicairi ea nu gasesce; Pán' ce-ajunge in Franci'a, unde, dupa ani de chinu, Afla-o viéti'a mai voiösa, unu ceriu blandu si mai serinu.

Căci de si erá seraca, dar' frumseti'a-i rapitore, Si-alu ei sufletu blându si nobilu n'aveá sémenu pe sub [sôre; Si vediendu francesulu rege ale ei virtuti frumöse: A luat'o 'n a s'a curte de regina gratiosa.

*) Traditiune anglesa, dupa C. S. — Numele Lear se se pronuncia: *Lir.*

II.

Intr'aceste, Lear, betranulu, petrecea a sale dile
Imbetatu de dulci sperantie la iubitele-i copile.
Dar' in scurtu tempu amendoue juramentulu si-au uitatu,
Si in ele bietulu rege, vai amaru s'a insielatu!
Mai antaiu la cea mai mare, la Regann'a elu traesce;
Inse-acest'a mai de tot'e, chiar' de servi inca-lu lipsesce.

La 'nceputu adeca dinsulu *douedieci* de servi avuse,
Dar' Regann'a nefidela pân' la *diece* i reduse:
Mai tardiu la *trei*, in urma multu si *unulu* i-a parutu,
Si se n'aiba nice unulu, blastemat'a, a facutu,
Cugetandu că astfeliu dôra si-a poté scopulu ajunge:
Pe betranu la ceea sora dela sene se-lu alunge.

„Ah! — esclama bietulu tata — ast'a-i dar' a mea
[resplata,
Ca v'am datu pe man'a vóstra totu ce-aveam in hume-
[odata?]

Cea ce eri v'am datu eu vóue că parinte iubitoriu:
S'o cersiescu dela voi astadi că unu miseru cersitoriu?
Dar' voiu merge dela tene la iubit'a Gonerilla:
Ea va fi mai cu credintia, va avé de mene mila.“

Si se duce la acést'a. Dar' acést'a audiendu
Plangerile lui doióse, i dice din capu misicandu:
„Fórte reu-mi pare, tata, că-ai resipitu ce-ai avutu,
Si-acum nu mai ai nimica; eu nu potu se te ajutu.
Locu, si câte-o sfarmatura, in culin'a mea — de-ti place —
Poti se affi totudéun'a; de nu vrei, eu n'am ce-ti face.“

Audiendu aste cufinute amaritulu betranu tata,
Lacrimându astfeliu esclama cu o voce desperata:
„Omeni buni, ce nu cunósceti nem blandit'a sortei ura:
Faptulu meu se ve servésca spre eterna 'nvetiatura!...
Dar' nu, nu! voiu merge éra la Reganna, unde-am fostu;
Ea totu nu-i asié de cruda, va se-mi deie adapatu.“

Dar' Reganna se-lu alunge serviloru sei poruncesce:
„Candu traiá in a mea curte că si mene de domnesce,
Pentru ce s'a dusu nebunulu si la mene n'a remas?“ —
Si betranulu Lear, sermanulu, ér' indrépta alu seu pasu
Catra curtea Gonerillei, se 'mblandiésca a ei ura,
Si 'n culin'a ei s'ascepte câte-o mica sfarmatura.

Dar' ea nu mai vré se-i deie neci ce i-a promis u
[aséra,
Dicîndu: „De-i asié de gingasiu, pentru-ce s'a re'ntorsu
[éra?“
Astfeliu, bietulu, dela un'a merge tristu la ceea fêta:
Cersitoriu flaméndu acel'a, ce portá corona-odata.
Si'ntre lacrimi de durere elu si-aduce, vai, a-mente
De-a sa fiica esilata, de-a ei sincere cuvente...
Dar' temendu-se, că-acest'a mai amaru inca lu-uresce:
Chinulu lui e si mai mare, de durere nebunesce...“

O grea cétia se cobóra p'ai sei ochi de lacrimi plini,
Si smulgéndu-si fora mila de pe capu caruntii crini:
Se departa dintre omeni prin paduri intunecose,
Unde sórtea grea si-o plânge la vâi, munti, riuri voióse:
Incâtu vâi si munti si riuri se pâtrundu de-amaru-i chinu,
Si respundu l'alui oftare prin unu tristu si-adêncu suspinu..“

III.

Apoi pleca spre Franci'a, chinuitu de desperare,
Necrediendu, la Cordeli'a se gasésca vre-o 'ndurare.

Dar' copil'a iubitore audiendu sórtea-i doiósa:
Soli 'naintea lui tramite cu mii daruri pretiose,
La ea 'ndata se-lu aduca. Si iubitulu ei barbatu
Bucurosu primesce 'n curte-i pe betranulu desperatu.

Apoi mari ostiri aduna, si se duce in Anglia
Pentru bietulu Lear prin lupta se cascige ér' domnfa,
Pe copile se le-alunge de pe tronulu lucitoru,
Si pe bland'a Cordelia s'o asiedie 'n loculu loru.

Dar' copil'a generósa, vai! in lupta a moritu.

Lear betranulu prin bataia tronulu er'si-a dobênditu,
Audiendu elu inse scirea despre mórtea ficei s'ale:
Merge tristu si 'n genunchi cade lângă ea plangéndu cu jale,
Pe sangiosu-i trupu se pléca — de-unde nu s'a mai scolatu...
Caci p'alu ei sinu fora vietia si elu sufletulu si-a datu.

Audiendu nobili tierei despre jalmic'a lui sórte,
Ficele lui nefidele judecatu-le-au la mórté,
Si sub palosiu amendoue si-au finitu traiulu de-odata.
Pecatós'a loru trufia astfeliu fù remunerata.

Petru Dulfu.

BRAND'A

séu

NUNT'A FATALA.

— Schitia din emigrarea lui Dragoșiu. —

Dupa-ce domnfa si poterea Romaniloru in Daci'a a fostu frânta, acést'a tiéra nenorocósa fù cutrierata, calcata si ocupata de multe popóra, cari o inundara venindu parte din Ostulu, parte din Nordulu Europei si Asiei. Legionile si potentiarii Romani, sguduiti si înfrânti, se vediura astrinsi a-si luá refugiulu parte in Daci'a Aureliana, parte in tienuturile dulcei Italie. Totusi unu numeru insemnatu de colonii romane si de cetatiani se asiediara printre Carpati, unde, inchisi de munti greu de trecutu, se nisuria a-si sustiené nevatemata nationalitatea sub domni proprii. Pre slabi inse de a se aperá de forti'a bruta, se vediura astrinsi a se pune de bunavoia sub scutulu celoru mai poteruici, seu se asociau contra acestor'a cu inimicii loru, pentru de a frângé, poterea apesatoriloru ingâmfati si asiá a ne pastrá datinele si drepturile nôstre pâna astadi.

Unu asemenea evenimentu se intempla pre la 1351, in care timpu Romanii uniti cu Ungurii si cu cavalerii cruciadeloru, batura órdele tataresci in muntii Carpatiloru, cu care ocasiune mori Atlamios, conduatoriu acestor'a.

Acesta batalia fù asié de insemnata si de decidiéa toria incâtu Tatarii parasira mai de totu Daci'a transalpina*) si se retrasera pre tieruri marei asovice, de unde venira. Numai in Cumania mica mai remase o órda, sub conducerea unui Emiru cu numele Harabonu; unu devastatoriu crudelu, carele 'si avé reşidint'a in Romidav'a. **)

*) Daci'a transalpina e partea dintre Carpati si Dnistru, — numita mai tardiu Moldova.

**) Ruinele i-se vedu aproape de orasiulu Romanu, — Dava insémna: cetate.

Dupa exemplul acelor romani, cari sub conduce-rea lui Negru-Vod'a se retraseră din muntii nefructiferi si se asediara la locu siesu, tocmai asiā planuri 'si fa-cura si romanii din Maramuresiu.

Torturati de Unguri si de Ruteni si impiedecati in drepturile politice si religiose, se vediura astrinsi a trece din colo in partile fructifere, cari abié erau para-site de Tatari.

Acesti Români erau sub conducerea unui descen-dente a Dragosiloru, adeca sub principale Dragosiu, care 'si comunică planulu de a se re'ntorce érasi in patria. Inse inainte de a-si duce planulu in indeplenire a fostu decisu a se alia cu Susmanu conducatorulu Romano-Bulgariloru din Messia.

Pentru de a intarfi acésta aliantia si mai tare, se logodi Bogdanu, fiulu lui Dragosiu, cu Brand'a, fetea lui Susmanu.

La anulu 1325, unu frate alui Susmanu, cu numele Calimanu, luă asupr'asi insarcinarea, de a conduce pre frumós'a Branda la mirele ei in Maramuresiu.

Dupa pregatiri splendide se sui tener'a Branda pe naie, insoçita fiendu de unchiulu seu Calimanu si de-o suita pompósa, spre a ajunge in unu portu a Romaniei, de unde avea de a-si continuá caletori'a catra Maramuresiu.

Periclu.

Venturile cele favoritorie si line, cari la plecare promiteau celu mai frumosu resultatu, se schimbara numai decâtua dupa plecarea loru in o furtuna amenintatoarea.

Intunerecu infioratoriu acoperi pamentulu si ceriulu. Nece o stea nu se areta. Poterea undeloru selbate ce rupse vislele, si nai'a lipsita de aceste, a trebuitu se urmeze cursului infricosiatu alu apei.

Pusetiunea, in care se afla jun'a feta in aceste mominte, era plina de pericule. Ingrigirile lui Calimanu si a celor din suita, caror'a nu le mai remase neci unu medilocu de mantuire, crescea in gradu mare.

O dì si o nöpte in scirea lui Ddieu retaci nai'a pre mare aruncata dupa placulu venturiloru, dar' fora de a se strică. Neci unu medilocu de scapare, neci unu omu nu se areta undeva cu vre-o naia séu luntre. — Trista pusetiune. Anim'a cea mai curagiósa se frângé, dar' o anima ca a sermanei Brand'a se nu se franga; vediendu-se in gur'a mortiei, departe de sénulu iubitoriu alu unui parente si cu multu mai departe inca de foculu amorului arditoriu alu iubitului ei mire. Sperarea de a-i mantui vre-una creatura nu-i nutriá. Singuru Ddieu i mai potea scapá prin vre-o minune.

Catra sera in diu'a urmatoria viforulu incepù din ce in ce a se leniscé. Leniscea sufletesca 'li reveni si nai'a pre incetulu se asedià la gur'a unui riu. La gur'a riului Sereth.

Naufragii, infrânti de spaima si de incordare, para-sira nai'a, cadiura in genunchi si multiamiră lui Ddieu intre torinte de lacremi de bucuria, caci li-au succesu de a-si scapá vieti'a.

Recreati puçinu, si cu anim'a leniscta ca au sca-patu din gur'a mortiei, pentru-ca se fie necunoscuti si nesuspionati de strainii tienutului acelu'a 'si schimbară Calimanu si Brand'a vestimentele, luandu o uniforma cu totulu romanésca.

Periclu nou. — Piratii.

Abié uitara de periculu suferit cu ocasiunea nau-fragiului, si deodata unu periclu nou i amenintia. Ei fura atacati de nesce lotri — pirati — cari petreceau prin tienutulu Birladului.*)

Ce anima muierésca ar' fi potutu resistá aces-toru selbateci la semtiente, acestoru fiere, cari de Ddieu nu se temeu, er' de omeni nu se rusinu. Ani-m'a barbatiloru inca se cutremură la vederea acestoru fiere, dar' biét'a juna feta cum se nu fie esitu din mente la acésta scena atâtu de dorerosa si ingrozitoria.

Calimanu si cei harnici de aperare din suit'a acestuia desvoltara unu eroismu de totu mare. Viéti'a toturorū eră in periclu. Au scapare, au mórtē eroica-romanésca. Sangele li fierbea in vine tocmai ca leului intaritatu.

Nisuintiele loru, de a aperá de pirati pre jun'a fisca a Domnului loru, fura admirabile. Totusi fiendu de totu pucini la numeru, li fura deserte tóte incordarile, caci numerulu piratiloru eră cu multu mai mare.

Calimanu, luptându-se ca leulu, cu insasi man'a s'a ascunse sorele la mai multi pirati. Lupt'a ar' fi durat inca multu, dar' o strepunsatura a piratiloru resturnă pre eroiculu Calimanu.

Acum numai Brand'a mai remase din tota suit'a sa. Ce momente, ce dile, a ajunsu serman'a fetitia. Bra-giale barbatesci suntu frânte de poterea piratiloru, si dens'a singura mai este nevatemata.

Serman'a juna nu avea alta arma, decâtua roga-tiunea si lacremele. Si intru adeveru ce arma mai po-ternica ar' fi decâtua acéste. Poterea fisica nu are neci o influintia si se nemicesce dinaintea acestoru arme po-ternice a muierei.

Lacremi in siróle curgau din ochii ei. Dens'a cadiu in manele piratiloru selbateci.

Averile, cari se aflarea pre sfarinaturele naiei, pu-sera pre pirati pre cugete si 'si diceau ca óre nu au pradatu ei vre-o naia de comerciu de-a Genuesiloru? Caci Genuesii portau mare comerciu pre acele tempuri. Ei se bucurau la aceste cugete, caci anima loru poftitoria de averi, nu se cugeta decâtua numai si numai la aceste.

Ei se bucurara mai multu de averile ce presupu-nea ca se afla pre naia, nesciindu ca in persón'a Brandei, au câscigatu unu tesauru mai mare.

Pentru de-a nu fi impiedecati in esecutarea rusi-nósa a planului loru, se deobligara de-a face parte din

*) Birladulu in seculu alu 12-lea era o cetate mare si impoporata. Era edificatu aproape de ruinele unei cetati a Daciloru, a carei ruine si astazi se mai potu vedé in partea vestica a ceta-tei. Pre tempulu, candu se intempla cele, ce le descriemu aici, locuitorii Birladului cu mai multi erau pirati — hoti de profesie, si pădiau bine tiermurulu Dunarei si a Marei negre.

prad'a cascigata si Chanului Harabonu. Spre acestu scopu se aflau intre pirati si doi tatari betrani, fideli servi de-a lui Harabonu, cari aveau oficiulu de-a controla veniturele din rapire si de-a luá in loculu domnului loru partea lui cuvenita.

Totu ce s'a aflatu pre naia, luara si scósera la uscatu, ér' naia cum erá fù data préda focului. — Tartarii cei betrani sciura a alege partea cea mai buna din prada, la care mai capetara si pe princes'a Brand'a, neconsiderându-o nece decât de sclava ci de fitoria sojia a Chanului loru, pentru ca erá de frumsetia rara. Brand'a fù condusa numai decât la resedentia lui Harabonu.

O anima iubitoria.

In Romidav'a inca traiá unu june romanu cu numele Gramini, carele in urm'a unei nenorociri ajunse in numerulu piratiloru, si carele pentru simpathia lui nationala, si din ur'a cea mare catra ceialalti partisani ai acestei crime, descrise mai susu, nu a lăsat parte la pré'a ace'a, ci a privit-o numai cu ochii.

Unu semtiementu necunoscutu se ivi in anim'a lui, la privirea frumsetiei acestei june fete, dar' mai tare fù misicatu audindu-o vorbindu in limb'a romanésca, — in dulcea limba, in care s'a nascutu si elu. — Elu ardeá de resbunare asupr'a acestoru pirati, incât in decursulu luptei avute adeseori opri pre pirati si aperà pre tener'a Branda cu braziul seu.

Totusi se vediu fortiatu a se moderá puçinu, pentru că se nu-si tradéze semtiementele nationali, dar' jurá in anim'a s'a, că la cea mai de-aprópe ocasiune benedenita se faca ori si ce numai se scape pre serman'a feta din manele acestoru neomeni.

Dupa-ce se fini lupt'a acesta crâncena, piratii beti de bucuria trasera la loculu celu mai cunoscutu din apropiere, pentru de-a dà cursu liberu desfrenatelorloru pasiuni.

Intre aceste Gramini, ajutatul de intunereculu noptiei, se re'ntorse la loculu unde a fostu lupt'a, si unde romanii din suit'a junei fete se incercarà a o scapá, — platindu in se acesta incercare cu vieti'a loru.

Cu mare usioratate aflà Gramini, printre cei cadiuti pre conduceriulu acestora, pre carele elu 'lu considerase a fi parentele junei acesteia, si a cărui eroismu intru aperarea fetei nu-lu potu admirá de ajunsu. Noptea inaintáse. Gramini nu aveá tempu de pierdutu. Decisu se apropià elu de trupulu lui Calimanu.

Câtu de mare fù bucuria lui Gramini, vediendu că acel'a, pre care 'lu tienuse a fi mortu, traesec.

Calimanu nu erá mortu, ci numai ametitu in urm'a numeroselor loviturale piratiloru, si mai alesu in urm'a scurgerei săngelui din ranele primite. Gramini folosi totu momentulu, sciendu bene că câtu de periculosă i-ar' fi ori-ce intârdiare mica.

„Trediesce-te!“ i dise Gramini celui cădiutu.

Că si cum s'ar' fi destuptat din unu somnu greu

in urm'a unoru visuri grozave, 'si redicà Calimanu mân'a. Spaimentatu privia elu la junele streinu.

„Nu-ti fie frica,“ dise Gramini, „eu inca sum unu român, carele 'ti voiesce benele. Redicà-te,“ adause, ajutându acestui erou de a se scolá. „D-Ta nu esti pierdutu. Noptea ni-e favoritoria. In câteva minute vei fi condusu la unu locu siguru.“

Cu mare precautiune i legă ranele, 'lu sul pre unu calu si-lu conduse pre nesce cărari necunoscute, afundu in padure, oprindu-se numai, candu ajunsera la o coliba, care abié se vedeá.

Gramini se dete josu, merse la usi'a colibei si batâ dicându: „Bunica! deschide!“ — Numai decât usi'a se deschise si streinii intrara in coliba.

„Bunica“ dise Gramini, „ingrigesce bene de acestu omu, e unu nenorocitu, dar' e demnu a fi ajutoratu.“

Ostenitul de lupta si slabitu de rane, se asiedia Calimanu pre patulu curatul, pre care i-lu oferi bun'a muiere. Gramini se apropià apoi de patu si aruncă asupr'a eroului o privire insocita de lacremi.

„Ah! june pré nobilu la anima“, dise Calimanu, „stéu'a mea se aprobia de apunere, despre ace'a sum convinsu. Eu 'ti multiemescu pentru nisuintiele-ti nobile, de a me salvá. Dar' tóte suntu desierte. Am inse rugare. Ingrigesce de ace'a sermana si nenorocita juna, si déca 'ti va succede a o eliberá din mânila acelorblastemati, condú-o in Maramuresiu, unde apoi ti-se va resplati totulu prin multiemite si donuri mari.“

„Eu-ti juru“, strigà Gramini cu viersu solemnu, ceriulu se-mi fie martoru la acestu juramentu, elu se-si resbune asupr'a mi de voiu frânge juramentulu mieu, ori intre ce impregiurari, de a mânui jun'a feta nelasându necercata neci o ocasiune.“

Calimanu potu se se increda acestoru cuvante ale junelui. Gramini aveá semtiamente patriotice, si cugete nobile, cari-lu misicau de-a sacrificá ori si ce, chiar' si vieti'a pentru eliberarea acestei june. Scânteu'a amorului escitata in anim'a lui prin frumséti'a rapitoria a acestei româna, escită curagiul seu, incât erá gat'a de a dà pieptu cu ori si ce pericule, cari ar' fi incurgiratul pre ace'a feta.

Plinu de santien'a acestei deobligatiuni luate asuprasi, parasi colib'a, in care condusese pre Calimanu, cu ace'a decisiune, de a folosi tóte midilócele necesarie pentru a o eliberá.

Insusi erá ingrozitul de selbatec'a si duriti'a sub care au fostu tienuti patriotii lui — romani — in jugulu barbariloru. In anim'a lui inca de multu erá serisa: resbunarea, la care acum se mai adause si amorulu. Si in adeveru, caci resbunarea impreunata cu amorulu te incuragiéza spre fapte admirabili.

Petrece-ti teneretia'

Petrece-ti teneretia' copile, 'n desmerdare,
Caci anii de placere se numeru pe minutu;
Credint'a si sperant'a se schimba 'n lamentare
Amorul si dorint'a te lasa 'nsielatore
Se ducu, ca-si gata rol'a spre care s'au nascutu.

Petreci, si 'nbraciosi'za acel'a visu ce vine,
Si sbori cu-acele venturi ce sufla mai sonoru.
Adormi la acel'a farmecu, si gusta-acel'i suspine
Ce-o ora de placere aduce pentru tine
Ah, vremea-i trecatoria, si omu-i moritoru!

Iubesc primavera si florea ce 'nfloresce,
Si fluturulu ce salta prin radie aurii.
Iubesc, si deschide unu sufletu ce doresce
La frag'a ce se 'mbia, ce 'ngana, multiamesee
Caci anii si poterea apunu de-a mai iubi!

Viséza, si te 'nsiela; — ca-unu visu, ca orice 'n lume;
Insiela si-amagesce pe bietulu moritoru;
Viséza; ca-e mai dulce in visu ferice-anume —
Ca trézu batutu de venturi, ca naia franta 'n spume
Sciindu calea perduta, si scopu 'nsielatoriu.

Viséza, visu-i dulce; iubesc, ca te 'ncanta;
Caci visulu si amorulu suntu done fericiri, —
Pe-aloru aripi de aur se joca si se-aventa
Unu sufletu ce 'n junetia se 'mbeta, se desminta
Si-o data le pastréza ca scumpe suveniri.

Petreceti teneretia' copile, 'n desmerdare
Caci anii de placere se numeru pe minutu.
Credint'a si sperant'a se schimba 'n lamentare
Amorul si dorint'a te lasa 'nsielatore
Se ducu, ca-si gata rol'a spre care s'au nascutu.

Dar' anim'a ti-o erutia si sufletulu de peta, —
Respinge patimi negre ce vinu si ni se ceru.
Ah, tot'e paru ca visuri in vrest'a 'naintata
Dar' un'a ni remane pe dile 'ntarditata:
Pecatulu, fapt'a negra, ca crancenu adeveru!!

V. R. Buticescu.

Datine si credintie romane.

Cuculu.

I.

Pamentulu, adaptatu de recoritorele lacrimi ale ernei,
care ne-a parasit; si incalditu de radiele cele placute
si caldurose ale primaverei, care a sositu, incepe era-si
a se imbracá in hain'a lui cea verdie si-a se 'mpaná cu
mii si mii de floricele.

Luncile si pometele, rediurile si dumbravile, codrii
si padurile incep era-si a slojodi mugurulu, a inflori
si a infrundat, a respandat umbra si a primi in sinulu
loru pre ospetii, ce i-au fostu parasitu cu 'nceputulu
tomei trecute.

Mi si mii de paserele mutatore se 'ntoreu acum'a
din tierile cele calde si fie-care se grabesc c'unu doru
nespusu spre cuibulu seu, seu, in lips'a acestui'a spre
unu locu placutu, unde se-si pota petrece tota v'ra.

Din tote partile se audu paserile cantatore intonandu imne de lauda si multiamire cerescului parinte,
pentru ca era-si le-a redatu multu dorita si acceptata
primavera.

Inse, dintre tote paserile acestea, ce ne anuntia
desceptarea naturei, venirea primaverei, si inveselescu
omenimea cu cantecele loru, numai un'a singura se afla,
care o intalnim si-o audim pretutindene cantandu:
atatu la munte catu si la tiéra, atatu in celu mai mare
si mai putin codru, catu si 'n celu mai micu pometu
sieu tufisiu.

Acesta pasere multu dorita si forte iubita de Romanii este Cuculu.

Pre catu de dorit u si iubit este Cuculu, pre
catu de multu inveselesce elu omenimea cu cantecul
seu, pre atata de multe si variate sunt si datinele si
credintele poporului romanu despre densulu.

Deci, eu credu, ca fie-carui Romanu adeveratu si
iubitoriu de literatur'a nostra poporale, ii voiu face o
deosebita placere si bucuria, deca, tocmai pe candu va
audi acest'a pasere din tote partile cantandu, voi areata
cari suntu legendele ei? de ce anume se deosebesce ea
mai multu decatuit alte paseri cantatore? si ce crede popo-
rulu romanu despre dens'a?

Se incepemu asiá dara mai antaiu cu legendele
Cucului. Se vedem u ee ni istorisesee si ce crede Roma-
nului tieranu despre densulu?

II.

Prim'a legenda a Cucului suna precum urmeza:

Paserea, care o numim noi asta-dic "Cucu," ci ea*)
nu este Cuculu celu adeveratu, ci soci'a acestui'a
"Sav'a."

Cuculu celu adeveratu, care avea pene de auru,
nu se afla acum'a pe pamantu, ci 'n ceealalta lume.

Dintru inceputu, cine sei cand a mai fostu si aceea,
ci ca traia si Cuculu impreuna cu soci'a sa Sav'a pe
pamentu, dar' fiindu ca soci'a i-a fostu necredintiosa
Cuculu a parasit'o.

Acesta a fost asia, ca Sav'a s'a iubit cu Privighotirea. Cuculu, ci ca prindiendu-o ca se iubesc
cu alta pasere, s'a superatu forte tare pe dens'a si-a
muștrat'o forte dicindu-i: cum de-a pututu ea se se
iubesa cu Privighotirea, c'o pasere asiá de mica
si urita, pe candu elu e cu pene de auru? Apoi, dupa
ce a muștrat'o si si-a descarcatutu totu alenulu animei
sale asupra ei, ci ca a parasit pentru totdeaun'a pamantulu
acesta plin de foradelege si reutate si s'a dusu
in ceealalta lume, in raiu, era pe Sav'a a lasat'o
acie in asta lume.

Sav'a, vediendu ca sociul seu Cuculu nu glumesce,
ci o lasa si se duce, l-a intrebatu: cand si unde se-lu
caute?

*) dice ca, se dice ca

Cuculu superatu i-a spusu se-lu caute, déca voiesce, dela Blagovistenie pâna 'n Sândiene,¹⁾ si déca pâna atunci l-a gasi unde-va bine de bine, dar' déca nu, mai multa se nu-lu caute.

Sav'a, cunoscându-si gresial'a si voindu a se'ndreptă, cum au sosit Blagovisteniile, deaun'a a si incep tu a sbură si-alu caută in tôte partile si l-a totu cautatu pâna la Sândiene, dar' nicairi nu l-a potutu află.

Si nu numai atunci l-a cautatu, ci si de-atunci in cōce, Sav'a, adeca paserea ce-i dicemus noi asta-di Cucu totudeau'a, in totu anulu incepe pe la Blagovistenie a cântă si a caută ne'ncetatu pâna la Sândiene pre soțiulu seu pre Cucu.

Si fiindu că nici acum'a nu-lu pôte nicașri află, de aceea Sav'a e forte neastîmperata, nu sta multu pe-unu pomu, ci punêndu-se pe-o ramura si strigându de vr'o câte-va ori „cucu! cucu!” indata sbóra pe alta ramura, si totu asiá alerga ea din pomu in pomu, de pe-o ramura pe alt'a si striga: „cucu! cucu!” dôra, dôra ilu pôte află pre sociulu seu.

Inzedaru înse ii este tótă alergatur'a si strigarea, caci Cuculu, soțiulu seu celu cu penele de auru e dusu pe ceea lume.²⁾

III.

A dou'a legenda a Cucului e acésta:

A fostu odata unu imperatu si-a avutu doi feciori pe Cucu si pe Stefanu; amêndoi cu perude auru, pe umere aveau, câte unu lucéferu, pe pepturi semnul lunei si, a sôrelui, ér' façia loru stralucea că si pétr'a cea scumpa.

Imperatulu a pornit la unu resboiu mare, din care nici nu s'a mai re'ntorsu, caci dusimamii l-au omorit.

Inainte de-a pleca imperatulu la acelu resboiu, a disu filorui sei:

— Ascultati, filoru, ce ve spunu! Eu me duce la resboiu, éra voi remâneti in pace cu mam'a, vóstra si de cum-va s'ar intemplă, că eu sè moru in acestu resboiu mare, atunci in loculu meu vei urmă tu, fîfule Cucu.

Dupa sfîrsitulu bataliei audindu imperatés'a despre mórtea soțiului ei, indata strînse sfatu mare si întarî in scaunulu imperatescu pe fiulu ei Cucu, precum lasase tatalu seu.

Lui Stefanu inse nu-i parù bine de-acésta, si incep tu a pismui pe frate-seu. Vediêndu acésta mam'a loru, se încercă destulu a-i împacă; înse tótă fura indesertu, caci nici unulu nu voiá decâtă „imperatia ori mórte.”

1) Adeea dela Bunavestire si pâna la Nascerea pr. Ioanu Botezatoriulu 24 Juniu, caci Bunavestire se numesce pe alocurea si Blagovistenie, éra Nascerea pr. J. Botezatoriulu se numesce in genere de catra Românii din Austro-Ungaria Sândiene.

2) Acésta legenda mi-a dictat-o Vasile Ungurénu, român din Ilisesci.

Luerulu deveni la lupta între cei doi frati si Stefanu invinge pe frate-seu Cucu si-lu alunga de pe scaunul imperatescu.

Atunci audindu despre acésta tatalu loru, care se află in ceealalta lume, scrise numai decâtă o carte si dându-o unui Corbu, ilu slobodî pe buriculu patentului, sè iésa afara in lumea cea nouă cu cartea si se o dea feciorului seu acum'a împarat.

Dar' Stefanu nu bagă in séma infruntarile tatâne-seu, că nu face bene si asié luerulu remase că mai 'nainte.

Mam'a loru superata forte s'a bolnavit u greu si inainte de-a mori chiemă pe amêndoi fiii la sene si se incercă inca odata si mai pe urma a-i împacă.

Vediêndu si de asta-data, că sfatul ei parentiescu nu-lu primescu, le dise:

— Déca nu me ascultati voi pe mene, eu ve blas temu cu lacrimile in ochi si cu limba de mórte, că D-dieu se ve de parte de olalta, pe unulu la resaritu si pe celalaltu la scapetatu, si ori cătu ve veti încercă a ve intâlni la olalta, se nu vi se implenesca acésta cerere a vóstra!

Dicându aceste, dêns'a muri, éra pism'a intre cei doi frati urmă si mai de parte.

Nu multu dupa aceste pe cei doi frati incep tu a-i dojeni consciintia din launtru, — aveau visuri grele in cari tatalu si mam'a loru vorbiau cu dênsii, că nu e bene se mai aiba pisma intre sene.

Atunci cei doi frati 'si adusera amente de blasphemulu mamei loru, si asié Stefanu chiemă pre frate-seu la sene pentru a se împacă la olalta.

Vediêndu mam'a loru, că de si târdiu, totu-si se ieră unulu pe altulu, se îndură a le usiură in câtva blasphemulu, si asié ceru dela Smei din ceea lume, că pe ambii frati se-i prefaca in doue paseri; apoi Stefanu se remâna in lumea cea nouă, éra Cucu sè fia adusu in lumea ceealalta la tatalu seu si mam'a sa.

Acésta se 'ntemplă numai decâtă. Acelu „Stefanu” e paserea dela noi, care cântă „Cucu!” si atunci striga pre frate-seu din ceea lume; éra acel'a de acolo respunde „Stefanu!” Adeca se striga fratii unulu pre altulu.²⁾

IV.

Acestea suntu legendele Cucului, cari le-am pututu eu astă pâna acum'a.

De-aice inainte urmăza datinile si credințele Românilor despre acésta pasere misterioasă.

Nu numai legend'a prima, care s'a arătat mai susu, ci toti Românii de-a rîndulu, chiar' si aceia, caror'a nu le este cunoscuta legend'a acésta, spunu cum că Cucului abié in diu'a de Bunavestire i se des-

1) Paserea ce-o numim noii „Cucu,” dicu si-o séma de Români din Bucovina ca se chiama „Stefanu”, dupa cum spusu J. O. Frundia, rediesiu din Igesci.

2) Acésta legenda s'a publicat m. a. de Dr. Elia Popu in „Siedietórea” an. IV. Buda-Pesta, 1878. pag. 92—93.

légă limb'a, si din diu'a acést'a incepe elu apoi a cântá ne'nteruptu pâna la Sândiene. La Sândiene, dupa cum vomu vedeá mai la vale, éra-si i se léga limb'a si nu póte mai multu de feliu cântá pâna la alt'a Buna-vestire.

Fiindu că Cuculu, dupa credint'a poporului românui, la sosirea sa in tierile nôstre, prevestesce prin cântarea sa nu numai primayer'a, că alte paseri mutatôre, ci si sórtea fie-carui omu, care ilu aude ântâia-si data cântându, de aceea cu vr'o câte-va dile inainte de Buna-vestire fie-care Românui, dela celu mai betrânu si pâna la celu mai ténaru, dela celu mai avutu si pêna la celu mai sermanu, se 'ngrigesce că se aiba pe lângă sene pe cându 'lu va audi cântându, déca nu mai multu macaru unu banu de auru, séu de argintu, séu si de arama, credîndu cumcă déca va avé bani la sene, cându 'lu aude ântâia-si data cântându, in totu recursulu anului va aveá bani si va fi sanetosu. Toti Români, pâna sî copilulu celu mai micu, cauta sè aiba la sene bani de totu feliulu, ca pe cându va sosi Cuculu sè pôta aveá sperantia de bani, sè nu-i intimpene acést'a pasere sfânta, dupa cum 'lu mai numesce poporulu, fora de neci unu banu in punga.¹⁾

Asemene se dice că fie-care trebue sè fie totdéun'a spalatu si sătulu inainte de-a audi Cuculu ântâia-si data cântându, déca voesce ca si preste anu sè fie sătulu si curatu, sanetosu si voiosu si tôte se-i mérga in bene si 'n plenu. Déca e flamându, candu 'lu aude ântâia-si data cântându si peste anu va fi totu flamându; déca e nespatalu si peste anu nu va fi spalatu, ci va fi incarcatu de câte podobé de tôte.²⁾

Fiindu asié dara cu totii de mai 'nainte pregatiti, fie-care cum 'lu aude ântâia-si data cântându scutura pung'a cu banii si dîce:

Cucule,
Puiucule!
Câte pene suntu pe tine
Atât'a galbeni la mine!

Dupa acést'a avorbire isi uréza viétia indelungata, norocu si fericire dicându:

Multi ani, buni cu sanetate
Si norocu se amu la tôte,
Se fiu ori si cându voiosu
Fericitu si bucurosu!

Cei ce n'au bani la dênsii, candu audu ântâia-si data Cuculu cântându se simtiescu fôrte nefericiti, credîndu că preste totu anulu nu voru avé norocu de bani, ca tôte le va merge reu si 'n golu.

Cumcă datin'a si credint'a acést'a trebue se fie respândita pintre Români din Bucovina, se vede si de acolo, — ca singuru cu urechile mele am auditu pre mai multi români serimani plângându-se, ca n'au avutu neci unu banu de lécucu care sè auda cuculu cantându.

1) Cred. Românilor din tôte partile Bucovinei.

2) Cred. Rom. din Calafindesci, dict. de Sofia Frâncu.

Se dice inse, spre mângaierea celoru sermani, că déca celu ce aude pentru prim'a óra Cuculu cântându, va aflá ramur'a pe care a cântatul acest'a si va purtâ-o la sene, atunci de siguru va aflá bani in recursulu anului, si póte in urma sè fie cu multu mai avutu decâtua acei'a, cari au avutu bani la sene candu l-au auditu ântâia-si-data cântându.

(Va urmá.)

ELU TREBUE SE SE INSÓRE.

Novela de Maria Schwarz.

I.

In un'a din frumósele dile ale lunei lui Apriliu, doi individi siedeau in cabinetulu unei case simple, dara adjustata cu gustu, conversandu cu vioiciune.

O femeia tenera, domnișoară Eva Horner, in etate de 25 ani, si unu teneru jude cercualu cu numele Gunnar Hjorth, in etate de 27 ani. Erau veri.

— Ah! asié dara tu credi ca locotenentele D. numai pentru banii mei 'mi cere man'a? — reflectă Eva cu vioiciune, invertindu-si pre langa degetu masivele sale bucle brunete. Acést'a cu alte cuvinte insémna că nu me tiénî destulu de frumósa spre a se hotari ceneva că se me iee de socia pentru mene ins'a-mi.

— Ba, ferésca Ddieu! mai virtosu déca me vei alege pre mene de soçiu alu teu, — response Gunnar ridindu. Te asiguru ca eu singuru pentru ace'a te-así luá de soçia, pentru-ca te iubescu.

— Primesce multiamit'a mea nemarginita! dara acuma voi se dovedescu, ca neci-decum nu me-oiu marită pentru banii mei. Pentru-ca eu credeam, ca unu venit uanual de o mia taleri totu-dé-un'a e de a-junsu, pentru-cá se-mi indestulescu lipsele mele si se ducu o viétia comôda; inse pre langa aceste, sum inca pré seraca, că ceneva se-si lege viétia sa de a mea numai pentru banii mei.

— Ah! iubit'a mea Eva! Unu venit uanual de o mia de taleri chiar' nu e ceva de despretuitu pentru unu locoteninte-marinaru seracu. Déca vei fi soç'a locotenintelui, ti-o potu spune, ca ti-ai cumperatu barbatu cu banii tei.

— Si déca te-oiu alege pre tine, ce voi face atunci?

— Atunci vei face unu daru.

— A face unu daru cu mene, ins'a-mi?! Dreptu ca suna frumosu; mai cu séma déca acestu daru se face asié cu forti'a?

— O drag'a mea verisióra! ace'a nu va fi fortiata neci catu-si de puçinu. . . . Eu ti-asi cere man'a, asié: Gunnar 'si plecă genunchii inaintea Evei, si incepú a perorá:

„Farmecatoria si amabila Domnișoară! Anim'a mea va palpita pururea pentru tene, déca tu 'mi vei dà man'a ta si me vei legá de tene cu caten'a de rose a casatoriei!“ — Si la aceste tu ai respunde astfelui:

Gunnar sari in petioare si continua in unu viersu subtire si linu:

— „Primesce iubitulu meu, man'a dimpreuna cu anim'a mea si hotaresce diu'a cununiei nostre!“

In urm'a carei'a eu te-asiu imbraçisiá si ti-asiu acoperi buzele cu sarutari.

Si intr'adeveru voia se cuprinda in braçiale sale pre vér'a sa, — dara Ev'a 'lu respinse si ridiendu 'lu reflectă:

— Trebue se marturisescu ca inaintezi cu repetitiune; ambele roluri le joci tu; — dara concede-mi se adaugu si eu unu cuventu.

— Déca cuventulu acel'a va fi „dá“, atunci cu bucuria nemarginita, — éra déca o se fia „bá“ atunci e cu totulu superflú.

— Nu e chiar' superflú. — Antaiu nu am neci o voia de-a te alege pre tene de barbatu alu meu.

— Acést'a de locu n'a fostu disa cu delicatezia, — dara se audimu mai departe!

— A dou'a: chiar' asié de puçinu am cugetatu de a me face soçfa locotenentului D.

— Atunci amabil'a mea verisiora, poti fi secura ca vei remané feta betrana, pentru-ca cugeta numai, ca numeri 25 ani — prea multu pentru o feta . . . si afara de ace'a in giurul ochilor tei se iveseu deja si sbârciturile betranelor.

— La mine! . . . In giurul ochilor mei! . . . Sbârcituri?! — strigă Ev'a, grabindu la oglinda . . .

— Ce'a ce astadi inca nu e, va fi de securu mane Destulu atat'a, — ca tu acuma esti betrana.

Betrana in etatea de 25 de ani? Ca dóra omulu numai dela anulu acest'a incepe a fi majorenu, adeca numai in etatea acést'a incepe a se numeră intre omenii liberi de tutoria. Gunnar tu esti unu omu sventurat si nebunu.

— Nu-su neci un'a neci alt'a, multiamita lui D-dieu; dara te rogu nu mai vorbi despre majorenitate, pentru-ca voru fugi de tene toti barbatii. — Br-r-r! a luá de soçfa pre o feta majorena, care se cugeta pre sene independenta, — acést'a judecandu-se chiaru si cu cea mai mare blandetia, e ceva ingrozitoriu. Prevedu ca acuma, candu cu etatea de 25 ani capetamu si dreptulu de a hotari insi-ne asupra sortiei nostre, nu se va afla unu singuru barbatu, care se ie de soçia una feta majorena.

— Ei, da! cum se potu dara maritá veduvele? Ca dora si acele-su majorene!

— Din ace'a singura cauza, ca veduvele cu primulu loru barbatu s'a dedatu la ascultare si s'a invetiatu a respectá demnitatea si poterea barbatésca, éra o feta majorena . . . br-r-r!

— Tu in adeveru esti nesuferibilu! Dara acést'a neci catu de pucinu nu me impiedeca, de a me semti deplenu fericita, inca si déca s'ar' impletu profeti'a ta, adeca si déca asiu fi silita se remanu feta betrana.

— Dieu? Si in ce sta fericirea ta cea mare?

— Vei audi indata.

Eva se intóse catra verisiorulu seu, si-i numera pre degete tóte acele cause, cari o facu a se semti fericita.

— Antonie, ce e dreptu eu nu sum pré avuta, dara totudeauna amu atat'a, că se potu trai comodu, si acest'a e unu avantagiu,

— Recunoscu.

— A dou'a: sum frumósa.

Vorbesce numai despre trecutu iubit'a mea; pentru-ca frumseti'a unei femei de 25 ani nu mai poate merge inainte, ci numai indereptu.

— Pst! eu sum frumósa, — acést'a nu sufere neci o indoiéla. — A trei'a: eu sum de-o natura forte vesela si vióia, si acést'a me face si pré placuta si atragatoria.

— Acést'a inca e mare intrebare!

— Sun fora de capriçii.

— Déca o dici tu, trebue se-o credu!

— Nu ai fi bunu a nu me mai intrerumpe? —

A patr'a nu 'su de locu aplicata la afecte neplacute; nu am nervi debili si pasiuni potinti, precum neci iluziuni prea mari.

— Vedi bine, tu — despre tene!

— Me bucuru de o sanetate escelinte.

— Si eu de unu apetitu potinte!

— Prin urmare 'su deplinu libera.

— Adeca cu alte cuvinte: esti majorena.

De buna séma; dupa-ce mi-am pierdutu parentii inca in etatea prunciei, nu intielegu ca avendu o ratiune sanetosa de ce asiu mai ave trebuintia de a asculta consilieie unui tutore murmuratoriu.

— In etatea, in care te affi acum'a chiar' de locu nu ai lipsa de acést'a. Déca ajunge cenev'a anii tei, insu-si trebue se se ingrigiesca de venitoriulu seu.

— Da, si apoi eu inca numai acuma 'su de 25 de ani.

— Ce'a ce insémna atat'a, ca esti mai betrana cu 5 ani decatua că se mai poti face alegere intre petitori, dupa bunu placulu teu.

Nu me conturbá te rogu, cu intreruptiunile tale continue. Tóte acestea suntu numai avantagia, cu cari me-a daruitu natur'a pentru de-a me face fericita. Acuma urmează acelea de cari me impartasiescu prin altii. Antaiu adeca potu dice, ca am de matusia pre cea mai indistrasa matusia din lume, societatea carei'a me adórme, — si candu suntemu numai amendoue, neci odata nu am de a me căt de insomnia. — Mai departe ceriulu m'a daruitu inca cu unu veru nesuferibilu, prin care potu speră a-mi pierde bunu-tonulu, déca me voi fi ostenit u vesel'a si vioiciunea continua.

— Prea lingusitoriu! intrerupse Gunnar ridiendu, si apoi adause: si ai unu locotenente saracu, care te adoréza pentru banii tei.

— Locotenentele neci nu poate veni in combina-tiune. — Nu, — eu am in loculu lui de adoratoriu pre celu mai sventurat omu din lume, pre unu individu intru tóte originalu.

— Ah! tu cugeti la anglesulu . . . dara la naib'a . . . Eva, dóra numai nu cugeti, ca elu o se te iee de socia?

— Ferésca Ddieu se cugetu la acést'a! — respu-se Eva, misicanda-si capulu buclatu si zimbindu cu resfaçare. Neci candu nu m'am incurcatu in imaginatiuni; si déca me voiu maritá candu-va, acést'a o voiu face la casulu acel'a, déca 'mi va fi barbatu mr. Milnes.

— Ei, ei, déca adeca si densulu va fi voiendu totu asié.

— Si acést'a se pote intemplá forte usioru.

— Sperantie deserte, scump'a mea véra, pentru-ca elu are propusulu firmu de-a nu se insurá neci odata.

— Tu 'lu calumniezi, — dise Eva, aruncându-se in unu jeltiu, — că-ci érn'a intréga m'a iubitu pâna la nebunia.

— Ast'a nu decide!

— Gunnar cugeta bine, ce dici?

— Iubitulu meu verisioru, speru ca pentru acést'a numai nu te vei maniá pre mine; ma va fi mai bine déca ne vomu disputá cum se cade.

— Bine, fia dara! Ei bine, — e dreptu, cumca mr. Milnes s'a fostu amorisatu de tene; acest'a e unu lucru afara de tóta indoel'a, dara chiar' asié e de adeverat si ace'a, ca densulu totu asemenea pâna la nebunia a fostu înamorisatu la Parisu, in o francesa, — la Neapole, in o italiana, la Vien'a, in o germana, la Londra in o anglesa si la Copenhaga in o daneza, si ca tóte locurile acestea le-a parasit u pentru hotarirea-i eroica de a nu se insurá neci odata. Asié de exemplu din Londra a fugit u la Parisu dinaintea unui amoru, infocat, care-lu desceptáse in densulu o juna domnisióra, si care amoru se desvoltase in densulu pâna intru atat'a, incatul 'lu si descoperí, inse in diu'a ace'a, in care aveá se-i sosescă respunsulu frumósei sale, elu parasi orasiulu britanicu. — Densulu e unu barbatu care afta bucuria in amoru, dara nu in casatoria. Nu voiesce a-si predá libertatea cu neci unu pretiu. — In Francia apoi uită caus'a pentru care a fugit u din Anglia, si anim'a densului se aprinse pentru o frumósa parisiana, la care amorulu densului afta resunetu; dara abié se convinse despre ace'a, cumca i fú ascultata cererea, caletor din nou mai departe; si asié incungiură intrég'a Europ'a iubindu si cerendu amoru, si indata ce i se impliniá dorentia, mergea mai departe dinaintea vietiei sociale si a fericirlei. Nu voiesce a se legá de neci o femeia; si eu sum convinsu, ca a dou'a di dupa cununia se-ar' urí de mórte si ar' fugit si de langa femeia sa. Omulu acest'a intru adeveru se ingrozesce de casatoria.

— Ah, asié dara nu voiesce a se insurá, si totusiu: „Elu trebue se se insóre!“ — acést'a e firm'a mea voientia, si acést'a trebue se se realizeze! Că-ci intru adeveru e ceva ingrozitoriu, că ceneva se amble lumea larga cu scopulu numai de a cuceri animi si apoi a le parasi! — „Vomu vedé acusi scumpulu meu angerasius, ca ore nu va fi in stare o fetitia elvetiana modesta a scóte

din capulu teu acestu grerusiu uriosu!“ Dara spune-mi Gunnar, ca de unde scfi tu tóte acestea?

— Dela unu patriotu a lui, dela mr. Gos, care l'a insoçit pâna aci si si care mai intréga caletoria si-o-a facutu in societate cu anglesulu teu inamicu alu casatoriei.

— Bine, domnulu Milnes trebue se se insóre! Se nu uiti ca acést'a o-am disu eu. Privesce la mene, Gunnar, ca óre am eu façia atatu de timida, incatul se nu potu duce in deplinire ce'a ce 'mi propunu?

— De locu nu asiú poté dice acést'a. Din contra privirea ta tradéza o resolutiune firma si o incredere nemarginita in propriele-ti poteri.

Me deobligi prea multu dara insémna-ti, ca fidintiarea dlui Milnes trebue se se intempe inca inainte de tónna.

— La draculu; dóra numai nu vei amblá in rup-tulu capului pentru a prinde barbati? — striga Gunnar ridindu cu hohotu.

— Neci catu de pucinu; promitu pre onorea mea ca elu trebue se caletorésca Elvetia intréga, că se pota dobandi man'a acelei femei, pre care o iubesce, care inse nu-lu va iubi neci nu-i va impleni dorintia asié de curentru.

— Ide'a nu e rea, dragalasi'a mea verisiora, pentru-ca déca mai este ceva că se pota misicá pre unu anglesu, ace'a de securu e resistentia; dara eu totusi asiú cuteză a me remasiu . . .

— E bene, si in ce ne remasim?

— E, e, stai numai se me cugetu pucinu, dă acést'a va fi mai bene: remasiagulu va fi man'a ta!

— Bene! déca anglesulu nu-mi va fi mire pâna in ultim'a septembrie, 'ti dau man'a mea.

— Sta remasiagulu!

(Va urmá.)

LES NATIONALITÉS

ESSAI DE PHILOSOPHIE POLITIQUE

par M. Pi y Margall, traduit de l'espagnol par Louis-Xavier de Ricard, Paris, Germer Bailliere 1879.

2 fr. 50 cent., — XVI — 174.

Pi y Margall, spaniolu de origine, fostu ministru de interne sub republica pre la 1873, si presidentu a acelei'a in decursu de 36 dile, — intre multe alte scrieri, a scrisu si opulu ce 'lu anunciamu despre Nationalitat. Acést'a scriere Xavier de Ricard, redactorulu Alliancei latine, a tradusu-o in frantiuzesc. Dupa acést'a traducere vomu a face o dare de séma asupr'a cuprinsului ei. Intentiunea scrierii este indreptata intr'acolo, că se desvólte principiulu federalismului. Opulu este impartit in doue parti neegali. Partea antaiu pôrta titlulu: Criterie pentru reorganisatiunea natiunilor, ér' a dôu'a: Federatiunea.

Purcediendu dela considerarea natiunilor mari si mici, dupa-ce face unu escursu prin istoria poporilor,

se dechiară din punctul seu de vedere federalisticu pentru natiunile mici. „Impulsulu, misicarea si propagarea ideilor a venit totudéun'a dela popórale mici.“ Popórale mici ale Asiei, popórale mici ale Europei au datu totudéun'a impulsu spre lucruri mari. „Chiar astazi drepturile umanitatii suntu mai respectate la popórale, la natiunile mici, la natiunile confederate decât la cele mari, unitari. Russi'a, cea mai vasta pre lume, este cea mai autocratica. Turci'a, altu statu estinsu, este o noua forma de autocratie (pag. 6.) Englter'a este modelulu libertatii nationali in monarchia; Statele Unite a Americei pentru natiunalitatile libere in Republica. Capitlu II. a partii antaiu tractéza despre ide'a formatiunei natiunilor mari, aretandu luptele cele grele purtate de Itali'a si Germani'a pentru realisarea ideii unitatii natiunali. Aréta luptele Italiei cu Austri'a din caus'a acést'a, precum si diversele a le Germaniei. Astfeliu amblandu prin istori'a Europei ajunge la Poloni'a in cap. III. si face pre Prusi'a culpabile pentru pierderea autonomiei acelei'a.

Punéndu in cap. IV. intrebarea cum s'ar' poté reconstitu natiunile, si cautandu la base solide, le afla acelea in Elveti'a si Statele Unite americane; pre aceste le pune de modele in faç'a lumiei, si atingându trebuintiele popóraloru pre tóte terenurile trage atentiunea pentru realisarea federalismului in câtv'a si asupr'a afinitatii de rassa, limba, credintia etc. Pentru atari scopuri sante, dice, suntu escusavere insurectiunile poloniloru, dar' nejustificate ale Ungariei, carea nu este unita Austriei decât prin legatura federala. Dupa respunderea unoru objectiuni contra teoriei sale, pune intrebarea că, ce este mai de preferitu, natiunile mari seau mici. Elu se dechiară pentru cele mici. Si 'si motivéza pasulu. Initiativ'a popóraloru mici totudéun'a a fostu poternica; ele totudéun'a au contribuit la civilisatiunea generale. „La popórale mici, déca ele suntu sub unu regim democraticu, statulu si societatea se patrundu imprumutatu in tóte păturele. Statulu nu primeșce o rana pre carea nu o-ar' simți societatea, neci acést'a unu ultragiu, pre care acel'a se nu-lu considere de alu seu. (pag. 58.) La popórale mici tóte talentele au ocasiune a se aretă. Aci nu este geniu, care nu ar' lasá in urm'a s'a o lumina. La popórale mici, omenii se cunoscu, se iubescu; amorulu concetatiilor nasce amorulu catra patria. Administratiunea este lucrulu la cele mari. Aci este departe că cultur'a se fia uniforma, că interesele se fia egali; departe că opiniunile se se misce si patrunda dupa ace'asi regula si mesura. Aci vieti'a, activitatea politica fiindu in capitule, acolo curra si se misica tóte ambitiunile. Cei ce prevaléza nu suntu cetatiennii cei mai apti, ci cei mai indrasneti. Din aceste si alte motive, inclinandu catra popórale mici, acestor'a recomenda federalismulu, care singuru poté resolve problem'a politica, pre care 'lu desfasiura in

Partea II. Federatiunea este unu sistem, in potere carui diversele grupe omenesci, fora de a-si pierde

autonomi'a, se asociéza si supunu celoru de o specia spre scopuri cari loru le suntu comuni (pag. 67.) Ea constitue o unitate fora a se derimá varietatea si fora a se alterá caracterulu nationale. Federatiunea, unu pactu, este sistemulu care mai multu se acomodează ratiunei si naturei. O esaminéza sub formele societatii: civitatea, natiunea si natiunalitatea, ilustrandu esaminarea s'a cu exemple din istori'a popóraloru si a culturei. Causele apropierei diverselor membre, a individiloru pentru alcatuirea familici, a familiiloru pentru a compune civitate, a acestoru pentru a compune natiune le reduce la trebuintie economice.

Cá midilociu pentru atributiunea poterei federali semnaléza mai antaiu: comerciulu intre popóra si consequintele lui: legislatiunea mercantile, maritima, determinatiunea typului pentru mesuri, cäile, post'a si telegrafulu. Tóte aceste apartieni confederatiunei, dar' nu tóte in modu absolut. — Confederatiunile actuali, unde ele esiste nu suntu inse organizate cu destula rigóre, unele trecu limitele prescrise de ratiune, altele suntu remase.

Altu midilociu pentru atributiunea poterei federali este libertatea si ordinea. Acestea se nascu din referinta intre popórale confederate, de cari se tienu resolvarea tuturor chestiunilor cari iesu dela umulu ori altulu, si că urmare: represiunea prin midilóce iertate a tuturor certelor cari se ivescu intre densele. — Urméza in cap. IV. altu midilociu: egalitatea drepturelor si a detorintielor intre popóra; relatiunile externe in Cap. V. si că consecintie: comerciulu in afara si consulatulu, pacea si resbelulu, diplomati'a si inchirea a totu feliulu de tractate economice si politice. Urméza in Cap. VI. Unele atributiuni accidentali.

Cu capitl. VII. si incepe espunerea midilócelor, cari suntu a se concede poterei federali pentru exercitiul atributiunilor sale, si anume: organisatiunea tribunalelor federali, organisatiunea unei armate si a flotei, precum si impositele de contributiune — financiale cap. VII—IX. —

Dupa-ce astfeliu a determinat atributiunile unei Confederatiuni, purcede a cercá prin cene ar' poté fi acele practisate. „Pâna aici, federatiunea a fostu in ochii mei numai o ideia, abstractiune, cuventu. Acum trebuie se o facu concreta, se o punu in fapta. Pentru de a face acést'a trebue a o intrupá intr'o potere seau in unu complexu de poteri. — Atributele si functiunile politice presupunu entitati, si tóte entitatiile se intrupeaza seau informéza in o potere publica.“ (pag. 130.)

Principiul autorului in acestu punctu este: Totu federalismulu este esentialminte representativu, in camera si senatu. Asertiunea acést'a o intaresce cu exemple din istoria. Dar' pre lângă acestea mai postuléza si adunarea poporului in congresu. — Suntu a se creá asiá dara trei poteri: legislativa, executiva si judiciara. — Dupa-ce aréta in cap. X. sfer'a unei fie-carei din aceste trece in cap. XI. la reorganisarea unei fie-careia din

